

פ ר ט י - כ ל

ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון

י"ב בחשבון תשכ"ח - 15.11.67

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר
י. אלון
י. ברזילי
י. גלילי
מ. דיין
ז. ורהפטיג
י. ספיר
מ. קול
ח.מ. שפירא
י.ש. שפירא (עד סעיף ב/26)
א. ששון

נעדרו השרים: א. אבן (בחו"ל)
ז. ארן
מ. בגין (בחו"ל)
פ. ספיר

י. עוזאי - מזכירת הממשלה
א. לוריא - מ"מ המנהל הכללי, משרד החוץ
אל"מ ש. גזית - משרד הבטחון

סדר היום: ב/23. שאלות עמ' 2
ב/24. פתיחת בתי הספר בשטחים המוחזקים ע"י צה"ל עמ' 6
ב/25. שיטת השלטון בשטחים המוחזקים ע"י צה"ל עמ' 9
ב/26. שיקום ישיבת חברון עמ' 15
ב/27. פתיחת מערת המכפלה בשבת עמ' 24
ב/28. הרחבת סמכויותיה והרכבה של הוועדה לעניין פירסום הספר על לכידת אייכמן עמ' 26

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה.

בסדר היום שלנו שבעה סעיפים, ואנחנו נלך לפי הסדר. כזכור לכם, שמענו בשבוע שעבר סקירת ראש אמ"ן והחלטנו שהדיון יהיה היום.

שר הבטחון מ. דיין:

אני לא ביקשתי למסור סקירה על הבטחון השוטף. כי לשמחתי, מעטים הדברים המיוחדים, חוץ ממה שנמסר השבוע בישיבת הממשלה, היריות בג'נין ומעשה החבלה שהיה בנצרת, שעליו ודאי קראתם בעתונות.

בהמשך למה שנמסר בישיבה הקודמת על המערך הסורי, ולפני זה שמענו על המערך המצרי, אני מציע לקיים ישיבה מיוחדת בה ימסר על המערך שלנו, והשינויים שהכנסנו בו כדי לחזק אותו, ואז יהיה דיון. אני מציע להזמין את הרמטכ"ל ואת ראש אמ"ן לישיבה הבאה, ובה נטפל רק בנושא זה.

במסגרת סקירה על הבטחון השוטף, יש דברים שקשורים לסגירת בתי הספר ופתיחתם, וביקשתי שזאת יעשה שר החינוך.

כ/23. ש א ל ו ת

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו רואים תופעות של פעולות רציניות יותר מצד ה"אל-פתח", במקרה אחד הם פעלו גם עם בזוקה, והשאלה היא מה יכול לבוא אחרי זה. קראתי בעתון שהם פגעו בפגז של בזוקה באחד המחנות הצבאיים. אני מניח, שבפיקוד הצבאי העליון יש מחשבות על כך. אנחנו, מצד אחד, מצליחים לעצור אנשי "אל-פתח", ולפעמים גם להרוג, אבל מצד שני, פעולות החבלה שלהם הולכות ומתגברות. קודם היינו רגילים שהם מניחים מיטען חומר נפץ, אבל הם עוברים עכשיו לשיטות חדשות, ודבר זה מעורר דאגה. השאלה אם אנו צריכים לשנות את שיטותינו, או שנחכה עוד איזה זמן.

שר הבטחון מ. דיין:

אינני רואה בזה שוני מהותי. לא פעם תפסנו אנשי "אל-פתח" עם בזוקות. כל כלי שניתן לשאתו על הגב, ברור שהם עלולים להפעילו. אני אפילו מוכן לומר, אינני רואה בשימוש בנשק הזה חרפה מבחינת הסיכון שלנו. הייתי רואה סכנה גדולה יותר אם היו שמים באוטובוס של "אגד" מזוודה עם חומר נפץ, שתפוצץ בדרך, או ששימו מיטען חומר נפץ ברכבת. אין הבדל אם שמים מיטען חומר נפץ תחת בנין או אם מפגיזים בבזוקה.

אינני מקל בזה, הם פשוט מגוונים את הפעולות שלהם, החל מהנחת הפצצה באולם קולנוע "ציון" וכדומה, וזה נותן לנו אפשרות לזכור איפה אנחנו עומדים אתם. למעשה, יש לנו שלוש מלחמות: (א) המלחמה בשלוש החזיתות; (ב) המלחמה ב"אל-פתח"; (ג) המלחמה בתנועת המרי. אפשר אחת לכמה זמן לסקור את המצב בשלושה השטחים האלה, לראות מה עולה בידינו, מה אנחנו רוצים, ובמה איננו מצליחים כל כך.

חשבתי שענין המרי יהיה הנושא המרכזי היום, כי הביטוי הבולט ביותר לכך היה סגירת בתי הספר ופתיחתם, וזו הזדמנות למסור סקירה על פעולות המרי בכללותן.

אני מוכן שנקיים ישיבה מיוחדת בענין פעולות ה"אל-פתח", ונזמין את ראש אמ"ן ואת אנשי ה-ש.ב. למסור אינפורמציה פנימית שיש לנו בענין זה. יש שינוי בגישה הסורית וגם בגישה הירדנית בחזית העיקרית שלנו עם ארצות ערב, וזה קשור במערך היסודי, והצעת שידור בזה בישיבה הבאה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

האם ידוע לנו משהו על המחלוקת בין שוקיירי לבין

ה"אל-פתח"?

שר הבטחון מ. דיין:

אני מבקש לקיים דיון בענין זה עם אנשי ה-ש.ב., אינני רוצה להיכשל באינפורמציה בלתי מדויקת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הערבים עצמם בוודאי מתרשמים יותר מהפעלת בזוקה על ידי המחבלים, מאשר הנחת ג'ריקן עם תומר נפץ באיזה ישוב.

מוסרים לי כאן, ששר החינוך הציע כי שר הבטחון ימסור בענין פתיחת וסגירת בתי הספר בשטחים המוחזקים, מאחר שלא משרד החינוך טיפל בזה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

רציתי לדעת האם זו משהו מאז ששמוענו כאן את ההודעה על ביטול ה-SUSPENSION מצד ארה"ב והאם התחלנו לקבל נשק מארה"ב?

ראש הממשלה ל. אשכול:

עד כמה שאני יודע - לא, נדמה לי שההתחלה תהיה רק

בינואר.

שר הבטחון מ. דיין:

מבחינה פורמלית, הכל כשורה לגבי ההזמנות הקודמות; אבל גם בארה"ב אנחנו רוצים להזמין עוד "הוקים" ועוד "פאטונים". לגבי ההזמנות הקודמות נקבע לוח-זמנים, ואין כאן כל כוונה רעה, ועד כמה שאני זוכר, נקבע שבסוף ינואר נקבל ארבעה מטוסים ראשונים, ובסוף אפריל - תחילת מאי יבוא המשלוח הבא. עד ליום העצמאות הבא נגיע ל-7-8 מטוסים, אבל בינתיים, מאז מלחמת ששת הימים, בגלל שחיקה טבעית נפלו שלושה מטוסים, ולפי הסטטיסטיקה יהיה נפל של עוד שני מטוסים. זאת אומרת, ששמונה אלה יבואו במקום החמישה שנפלו באופן טבעי, נוסף לאובדן המטוסים במלחמה. עיקר הבעיה כאן הוא, התיישנות המטוסים. האמריקנים לא הסכימו להחיש את הקצב, ואמרו שיתנו מה שהבטיחו. אם הם לא יתנו מטוסים נוספים ולא יחישו את הקצב, מה שנקבל יהיה רק לכיסוי הנפל והנשירה הטיבעיים, וזה לא טוב. לגבי יתר הדברים הקשורים בארה"ב, המצב פתוח, הם אמרו שהבטחה זו אינה חלה לגבי הזמנות בעתיד: תגישו בקשות, או שנאשר או שלא נאשר.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

ברצוני לשאול את ראש הממשלה אם אינו רואה אפשרות

להחיש את הדברים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כולנו עושים מכסימום של מאמץ. אני בטוח שאנשים ינסו עוד איזה פעמים ללחוץ, להקדים את משלוח ה-50 וגם ביחס ל-22. ראיתי הבוקר איזה מברק על פגישה עם אדם שממונה על זה, וכאשר שאלו אותו על כך, הוא אמר שלא היה לו זמן. נחכה עוד שבוע. יתכן שיגיע רגע וצריך יהיה להגיע עוד הפעם אל הנשיא, אולי ישירות. אמנם אסור לחשוך בכשרים, אבל יש להם תירוצים לרוב, יתכן שבצורה זו או אחרת אפשר לעשות משהו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

מה היו תוצאות הכירור עם הבלגים ביחס

למיראז'ים?

שר הבטחון מ. דיין:

אין שום בשורות מיוחדות. הדבר האחרון שעמיתי, כי הבלגים אומרים שלדעתם בדרך של קונטרה-בנדה זה לא ילך. אם הצרפתים יסכימו למכור מיראז'ים, אז הבלגים מוכנים לעשות זאת יחד ולהזמין הזמנה גדולה יותר, אבל אם הצרפתים לא יסכימו, והכוונה שיתנו לבלגיה והיא תעביר לישראל בהכרח - התגובה לכן היא שלילית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא הייתי מיעץ שנעשה זאת בתקופה זו. אולי רק

כאשר יכלו כל הקיצין, נעשה זאת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מה בכל זאת הציעו הבלגים?

שר הבטחון מ. דיין:

הבלגים אמרו שביחס לאמברגו הצרפתי, הוא בוודאי לא יהיה לגבי בלגיה, ואז הם אמרו שהם מוכנים לעשות DEAL אחד, ואם הצרפתים לא יסכימו לתנאים אלה, יבדקו אם אינם יכולים לקבל אווירונים יותר טובים במקום אחר. אם בלגיה מצדה יכולה לכלול את המטוסים שלנו, היא מרוויחה מזה, אבל היא מעמידה את צרפתי בפני מצב, שאם לא תקבל תנאים אלה היא תלך למקום אחר. התנאים קשורים בכמויות. בלגיה אמרה: "תנו לנו לעשות זאת", ואז צרפת תעמוד במצב שתצטרך לתת לבלגיה, אם זה בלי ישראל, כמות יותר קטנה.

אין לנו לעת עתה בשורות ונחמות, לא מצרפת ולא

מבלגיה, והאמריקאים עומדים בדיבורם רק לגבי מה שהבטיחו בעבר.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

ביום ראשון שאלתי בישיבת הממשלה בקשר ליחסינו עם

דרום אפריקה. אתמול שמעתי נאום נוסף של נציגנו באו"מ, בר-דומי, בקשר לאפרטהייד, והוא היה חריף שעוד לא היתה דוגמתו.

אתמול נתבקשתי על ידי הפדרציה הציונית

בדרום-אפריקה להפגש עם סנאטור דרום אפריקני המבקר בארץ, והוא סיפר לי כמה הרוויחו מסגירת התעלה, וכמה שהם אסירי תודה לנו. אחר כך הוא אמר לי שהם מקבלים מצרפת מיראז'ים, ללא הגבלה, ואין להם בעיות. אינני יודע מה יהיה במצב חירום, אבל נאום חריף חדש של בר-דומי בוודאי שאינו עשוי להשפיע לטובה.

מר א. לוריא:

הנאום של בר-רומי היה חריף נגד האפרטהייד, אבל לא במיוחד נגד אפריקה. הוא עמד תחת לחץ כל הזמן, של נציגים אפריקניים אחרים שהשמיעו נאומים ארסיים והיה צורך להגיב.

היו פגישות בדרום אפריקה עם אנשי הממשלה, ואני חושב שהצלחנו להרגיע אותם. גם העתונות האפריקנית, אף על פי שזו עתונות ממשלתית, מנגחת את הממשלה בעניין זה. אנחנו עומדים במצב קשה לגבי העתונות, הם אינם מקבלים את הדעות שלנו בעניין זה, אבל איננו רוצים להודיע על כך בפומבי בדרום אפריקה, כי זה מיד מופיע בניו-יורק ומשפיע על נציגי מדינות אפריקה. אני חושב שהמשבר בעניין זה עומד לחלוף.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אבל זה היה נאום חדש.

מר א. לוריא:

עד עכשיו לא שמענו שום תגובה לנאום הזה, אני מסופק אם זה יביא לתגובה חדשה. הם יודעים את עמדתנו, הם רק מבקשים שלא נתקיף אותם באופן ישיר, ואני חושב שנאום זה לא היתה בו התקפה ישירה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נדבר על זה עם שובו של שר החוץ. עד כמה שאני יודע, יש במשרד החוץ מחשבה למנות ציר לאפריקה, אולי כדאי לדחות זאת עד לאחר גמר העצרת.

מר א. לוריא:

בסוף חודש יולי קיימנו בעניין זה התייעצות במשרד החוץ גם עם אנשים מדרום אפריקה, ואחר כך קיבלנו אישור מחדש. אחרי העצרת בינואר או בפברואר, שוב נשקול אם להעלות מחדש את הצירות שם לצירות מלאה, כי עד עכשיו יש שם רק ממלא מקום. כאשר שר החוץ יחזור, נטפל בזה.

שר העבודה י. אלון:

האם יש ידיעה מתי שר החוץ חוזר?

מר א. לוריא:

זה תלוי מה יקרה בשבוע הבא במועצת הבטחון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

האם אחרי שענייני המזרח התיכון יגמרו, יש שם עוד עניינים חשובים שמחייבים את נוכחותנו?

מר א. לוריא:

אם יעבירו את העניין למליאת העצרת, הוא יצטרך להשאר שם כדי להשתתף בדיון.

שר העבודה י. אלון:

אני מציע, אם הדבר ניתן מבחינת סדר היום של העצרת, שבין הדיונים במועצת הבטחון לבין הדיונים בעצרת, יבוא שר החוץ לארץ לשנים שלושה ימים, והממשלה תקיים דיון בדבר עיצוב גבולות המדינה. אנחנו צריכים לקבוע בעניין זה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אינני חושב שבמצב הנוכחי אנו צריכים לקבל החלטות

כאלו.

שר העבודה י. אלון:

החלטה פנימית לעצמנו.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מה זה לעצמנו? כבר ראית דבר כזה שלא התפרסם מיד

אחרי שדנים עליו פה?...

השר י. גלילי:

אני תומך בדעת השר אלון, כיוון שיש שורה שלמה של סימנים שההחלטה קביעת כללים כלשהם של הממשלה ביחס לשטחים, כל דחיה עלולה להיות לרעתנו, באופן שאחר כך ההחלטות תהיינה מאוחרות או מיותרות.

לכן אני מסכים שנשאיר לשיקול דעתו של שר החוץ, אם הוא יכול להגיע ארצה לכמה ימים. מבלי שיכולע לנו במערכה באו"מ ובמועצת הבטחון, זה היה רצוי בהחלט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נודיע על כך לשר החוץ. משיבות ועדת הבטחון לא מתפרסם שום דבר. אם יש כמה חברים שחושבים כי מן הראוי ששר החוץ יבוא - ואני חושב שזה גם טוב לאיש העוסק שם במלאכה, שירענן עצמו על ידי פגישה עם השרים כאן; שם הלחץ הנגדי הוא איום, יכול להיות גם שאנחנו נלמד ממנו על מצב הרוח שם - לא נייעץ לו לעזוב הכל באמצע, אבל מותר להגיד לו, שאם תהיה אפשרות בין הדיונים במועצת הבטחון לבין הדיונים במליאת האו"מ, רצוי שיבוא לכאן לכמה ימים.

מר א. לוריא:

אני חושב שזו גם דעתו של שר החוץ.

כ/24. פתיחת בתי הספר בשטחים המוחזקים על ידי צה"ל

שר הבטחון מ. דיין:

ענין פתיחת בתי הספר הוא גם תופעה וגם גורם באותו דבר שאנחנו קוראים לא תנועת המרי. כאשר הדבר הזה אינו מתקיים, לא שמים לב אליו. אבל כאשר הוא מתקיים - הוא הופך להיות לאחד הדברים החשובים ביותר, כי הוא בא בתוספת לפעולות ה"אל-פתח", ובוודאי בתור אחד הגורמים הבסיסיים לטענות מדיניות נגדנו, שלא רוצים בנו.

אני רוצה להדגיש בכל לשון של הדגשה, שפעולות מרי חמורות עלולות לגרור אותנו לפעולות כאלו נגדם, שאחר כך כל צביון הדמות שלנו בגדה המערבית יהיה אחר, תהיינה התפרעויות והפגנות, ובהפגנות כאלו עלולים להיות הרוגים. ואחר כך יש הלוויות שעלולות שוב להיחפז להפגנות. אף פעם לא יודעים איך כדור כזה מתגלגל. מצד שני, אם מוותרים, לא מכבים על ידי זה את השריפה. ואז כל העולם הערבי מוחא כפיים, שהנה "לא הולך לנו בעיר העתיקה ולא הולך לנו בגדה". על כן צריך, לדעתי, לעשות מאמץ עליון כדי לא להגיע לחיכוך ולהתקלחות בכל החזיתות, וזה לא פשוט. לערבים בגדה יש פגישות עם כל השגרירים הזרים שמדינותיהם אינן תומכות במדיניות שלנו, החל באמריקה וכלה באחרון השגרירים. כמובן, שהם גם עוברים את הגבול, שאינו סגור הרמטית, כך שהטיפול הוא לא רק שלנו, אלא יש אחרים שעושים את הטיפול בכיוון הפוך.

לכן אני רואה הישג ממדרגה ראשונה שבשלב זה לא רק שלא קיימות שביתות, האוטובוסים נוסעים, החנויות פתוחות והחיים האזרחיים מתנהלים כפי שהם מתנהלים, אלא גם דבר זה ששמנו עליו דגש מיוחד, וזה ענין פתיחת בתי הספר, בא על תיקונו, גם בעזה וגם בירושלים המזרחית, לפי תכניות הלימודים הישראליות. בשום מקום לא ויתרנו כמלוא הנימה, ודבר זה לקח זמן, עד שהוא סודר.

אני מצטער ששר החינוך איננו כאן, הוא דרוש לדיון זה, כאשר זה חל לא רק על משרד החינוך, אלא על השיטה בכללותה, שבה אנחנו מנהלים את פעולות המשרדים השונים.

אני אבקש את אלוף משנה ש. גזית למסור סקירה על המצב בשטח זה, ואחר הסקירה אני אומר למה אני מתכוון, ונחליף דברים.

אל"מ ש. גזית:

לפי התכנית היו צריכים בתי הספר להפתח ב-4 בספטמבר, כמה ימים לאחר המועד המתוכנן לפתיחת בתי הספר אצלנו. אבל על מנת להקטין את הסכנה של משבר, קבענו את מועדי פתיחת בתי הספר בגדה ל-4 בספטמבר ובירושלים המזרחית ל-15 בספטמבר, לסירוגין, ובמקביל לכך - בעזה ובאזור אל-עריש.

למעשה, השביתה שתוכננה לגבי בתי הספר בגדה, היתה מכוונת למרי הכללי שאורגן על ידי ירדן, יחד עם אותה פרשה שזכורה לכולם, של תשלום משכורות למורים על מנת שלא ילמדו. זה צריך היה להיות ביטוי של הזדהות של תושבי הגדה, המורים, התלמידים והעם כולו, עם עמדת ירדן, כנגד סיפוח ירושלים, וכעילה לכך שימשה התואנה שאנחנו למעשה מבטלים את ספרי הלימוד הירדניים הקודמים על ידי השמטות ושינויים.

מה קרה בינתיים? בגדה, עם תנודות קלות, לא נפתחו כל בתי הספר, להוציא מהכלל קלקיליה, שעם לאחר לחץ מיוחד שלנו פתחו את בתי הספר, והם המשיכו להיות פתוחים עד הסוף. גם בירושלים המזרחית נפתחו בתי הספר. ופה יש אולי אחד הפרדוקסים שצריך לציין, דווקא ירושלים, שהיתה צריכה להיות מוקד המרי והשביתה הזאת, ואשר כנגד סיפוחה יצא כל הקצף, היא שיתפה פעולה, והנימוק העיקרי היה שהירושלמים יותר מכולם חשבו שגורלם נחרץ, ואם הם לא ישתפו פעולה - סופם יהיה רע ומר.

בירושלים נעשה מאמץ מיוחד לגיוס מורים גם מחוץ לשירות, כתחליף למורים ששבתו, והצלחנו לאיים כמעט את כל סגל המורים בבתי הספר, והלימודים היו פחות או יותר מסודרים.

ועוד נקודה, בתי הספר הפרטיים ובתי הספר של מוסדות אונר"א נפתחו פחות או יותר ללא תקלות מרובות. ההשתתפות של התלמידים היתה יחסית קטנה, ולא עברו את 40 - 50 האחוז מאוכלוסיית התלמידים הרגילה.

בפגישה שקיים שר הבטחון עם ראשי הערבים בשומרון, בראשית אוקטובר, הושג לוח זמנים לפתיחת בתי ספר, כאשר נקבע סידור לפיו אנחנו נאפשר להם לעבור ולהתרחש מאותם השינויים שעשינו בספרי הלימוד. אנחנו מבטלים את הסנקציות שהופעלו כנגד שכם, ונקבע שב-4 בנובמבר - כדי שזה יהיה לאחר יום הצהרת בלפור, שמא יהפך ליום של שבתון או מרי כללי - יפתחו בתי הספר.

במשך חודש הימים שעבר מאז, התברר שראשי הערבים למעשה אינם כל יכולים בגדה, או יותר נכון לומר, היו לא מעט מתנגדים לקו שהם הציעו, הן מצד אנשי חינוך והן מצד פקידים לאומניים שקיבלו הוראות מירדן. לפני ימים מספר, באה עוד הפעם דרישה מירדן לעכב את התחלת הלימודים ולהמתין עד סוף נובמבר, כדי שלא יהיה אקט כל כך בולט של שיתוף פעולה תוך תקופת הדיונים בעצרת האו"ם.

כתוצאה מכל ההשקיות, נפתחו למעשה בתי הספר במקום ב-4 בנובמבר, רק ב-11 בנובמבר. אמנם זה חל בשבת שהיה יום חג, ויום הקוממיות לזכר המרד של שריף חוסיין, וזה היה קצת לא נוח והיה לחץ לא לפתוח את בתי הספר, אבל החלטנו לא לדחות, וכתוצאה מזה לא היתה השתתפות מלאה בעיקר מצד התלמידים, וזה לא היה יום של לימודים רגילים. אבל החל מיום ראשון, ה-12 בנובמבר, החלו לימודים פחות או יותר סדירים.

המצב היום הוא, שמבחינת נוכחות מנהלי בתי הספר, המורים והסגל הטכני, היא כמעט מלאה. צריך לזכור, שמאז יוני עברו לירדן כ-200 אלף איש וחסרו קצת מורים, אבל למעשה אין בעיה בשאלת המורים. מבחינת התלמידים, הנוכחות היא בסדר גודל של 70%. יש שוני בין האוכלוסיה העירונית ובין האוכלוסיה הכפרית. אנחנו תפסנו אותם באמצע עונת מסיק הזיתים...

שר הבריאות י. ברזילי:

70% נוכחות לעומת מה שהיה לפני המלחמה?

אל"מ ש. גזית:

אם להשוות זאת עם שנת הלימודים הקודמת, בטול כרם, למשל, היו 4,500 תלמידים והיום יש רק 3,500. באוכלוסיה הכפרית הנוכחות הרבה יותר קטנה. אני מניח שעם גמר מסיק הזיתים, תגדל הנוכחות. היום הנוכחות באוכלוסיה הכפרית היא בסדר גודל של 50%. יש יוצאים מן הכלל, שבהם הנוכחות יותר גדולה, כמו ג'נין למשל, שהיא עיר בעלת אופי כפרי, גם שם הנוכחות היא כשליש בלבד, אפילו מתחת לסטנדרט הכפרי. אולי זה מבטא את הבעיות המיוחדות של ג'נין. יש עליה מיום ליום, ואנו מניחים שזה יגיע לסטביליות.

הם השלימו עם תכנית הלימודים שלנו, והמשבר בענין זה נסתיים. בעזה נפתחו הלימודים ללא קושי עם ספרי הלימוד מתוקנים. באל-עריש הם מקבלים את ספרי הלימוד של ערביי ישראל, למרות שאל-עריש היא טריטוריה מצרית לשעבר.

השר י. ספיר:

האם במשך כל הזמן היה איזה שוני בין אחוז המורים והמנגנון האחר של בתי הספר, שהיה מוכן לבוא לפחות ולמלא את תפקידו, ובין ההתנהגות של ההורים? היתה לזה איזו סיבה מיוחדת?

אל"מ ש. גזית:

קודם כל, הסגל הטכני של בתי הספר שיתף פעולה כל הזמן, הם לא שבתו. אלה אנשים שאינם מבינים בפוליטיקה. השמש, עובד הנקיון והאחרים באו ועשו עבודתם ומשתתפים פעולה. המורים והמנהלים היו הגורם העיקרי בשביתה. מבחינת ההורים והתלמידים, הייתי אומר שלא היתה שביתה, היתה דעת קהל

כללית שחמכה בשביתה, אם כי ברוב המקרים בהם נפתחו בתי הספר הופיעו תלמידים. הראייה, בתי הספר של אונר"א ובתי הספר הפרטיים נפתחו כאשר תלמידי בתי הספר נוכחים בהם.

השר י. ספיר:

האם נכון שעדיין משתמשים בספרי הלימוד שפסלו

אותם?

אל"מ ש. גזית:

נכון.

שר המשטרה א. ששון:

האם אפשר לקבוע, שמה שראשי העיריות הבטיחו לשר הבטחון בענין זה, הם מילאו אותו?

אל"מ ש. גזית:

בהחלט כן.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

כמה סטודנטים ערביים יש באוניברסיטה העברית בירושלים? שמעתי שאילת ברך אותם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני שמעתי ש-600.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה להציג שאלה שקשורה מבחינה מעשית בתכנית הלימודים. יש תיאום בענין זה בינינו ובין משרד החינוך, הגענו אתם להסכם, ושניהם רואים זאת ראייה שווה, ואני רוצה להעלות שאלה זו כאן.

1

ב/25. שיטת השלטון בשטחים המוחזקים על ידי צה"ל

שר הבטחון מ. דיין:

לדעתי, ישנן חמש שאלות שקשורות במגע שלנו היום-יומי עם ערביי הגדה: (א) שיטת השלטון שלנו שם, וזה קשור בנושא שאדבר עליו היום; (ב) רמת החיים בגדה ובעזה, אם להרים אותה, להשאיר אותה, או להוריד אותה - זו שאלה יום-יומית, שאינני יודע אם נטפל בה היום; (ג) עידוד הגירה. ושאלה זו קשורה קצת בשאלה השניה, אבל לא לגמרי. הסבלים בעזה אינם עוזבים. אם אין להם עבודה, הם רעבים. אבל יש שאלה של מדיניות לעידוד ההגירה מהגדה החוצה. (ד) הקשרים בין הגדה, עזה וישראל, קשרים כלכליים וקשרים ארגוניים, האם אנחנו רוצים לאחד או לקשור או להשאיר מחיצה קבועה? ושאלה אחרונה - המגע והמשא ומתן המדיני בינינו ובינו ובין הציבור הזה, בין שהוא בדרג של ראשי ערים, ובין שהוא בדרג של מנהיגים.

כל אלו שאלות נכבדות ואם אנו דנים בהן, אנחנו במציאות מבצעים זאת יום, יום, לפעמים בזיג-זגים ולפעמים בקווים ישרים, ויש צורך לדון בזה.

לגבי השאלה הראשונה, כאשר נפתחו עכשיו בתי הספר, באנו אל משרד החינוך ואמרנו לו, שאנחנו מציעים לו לא להכנס שם יותר מדי לענינים. השטחים האלה מחולקים לחמש או שבע נפות אזוריות, והשאלה אם לכלול בזה גם את עזה. בכל מקום ובכל בית ספר יש מנהל, בכל עיר יש מפקח עירוני, בכל נפה יש מפקח נפתי. רצוי שלא רק אלה יהיו ערבים, אלא הצעתי שכל הממונים על כל המפקחים יהיו ערבים שלהם, והמפקח יהיה כפוף למשרד החינוך שלנו. והצעתי שמשרד החינוך ישאיר בידיו שלושה דברים: (א) מינוי ופיטורי מורים; (ב) עניני התקציב; (ג) זכות לביקורת.

אין מצב כזה, שאסור למפקח ישראלי יהודי להכנס לבית ספר, או לבדוק את ענין הספרים או תכנית הלימודים. מדי פעם הוא יכול להכנס, אבל בהיררכיה הקבוע, במבנה הארגוני והמנגנוני יתנו לערבים לטפל בזה. אחרי שהם קיבלו את הספרים ותכנית הלימודים, אם ילמדו יותר טוב או פחות טוב, זה לא קובע. בציבור הזה של מליון ערבים בגדה, אני לא מציע שיהיו קומיסרים יהודים, לא צריך "להכנס להם לעצמות" בכל דרג ודרג, וגם לא בדרג עליון, כמו המפקחים בזמן ממשלת המנדט. אם ננסה להכנס לשם כמו קומיסרים, הם ירמו אותנו, מוטב לעשות זאת רק בדרג העליון, כי אם נעשה זאת, נביא למצב שהמפקח הנפתי יהיה בגדה, אבל הדרג העליון יגיע עד הנה. מבחינה לאומית, פסיכולוגית ואנושית, מאוד לא רצוי שיהודים יהיו בדרג העליון בשטח החינוך. זאת כמובן בשלושה התנאים שציינתי, מבלי שמשרד החינוך יאבד את אמצעי השליטה בקשר למינוי ופיטורי מורים, עניני התקציב ותכנית הלימודים. בכל השאר, אני מציע לתת להם אוטונומיה. כלומר, אם לא תהיה סיבה מיוחדת להכנס לענין, יכול בית ספר ערבי להתקיים מבלי לראות מפקח יהודי, ינהלו את העסק שלהם כפי שהם רוצים. ואחת הדוגמאות לכך היא ענין שיעורי העברית. אם הם רוצים ופונים בבקשה שנלמד עברית - נלמד; אינם רוצים - לא נלמד, ויש פניות רבות. אין כל ענין להגיד שבכל בית ספר ערבי ילמדו עברית, כדי שכולם ידעו עברית, ולהכניס שפה זרה כחובת לימוד. זה ענינם. אם יבואו ויבקשו - ניתן להם מורה לעברית.

כפי שאמרתי, הדברים האלה מקובלים על משרד החינוך. נפגשתי עם ה"ה שריד וגדיש, והם אמרו לי שזה מקובל גם על שר החינוך. חשבתי שהיום, בחשתיפות שר החינוך בדין, נוכל להחליט בענין זה. אני רוצה להוסיף שנקודת ראות זו אינה בלעדית למשרד החינוך, שאלה זו חלה גם על המשרדים הממשלתיים, ולזה אני קורא: שיטת השלטון שלנו שם, חוץ, כמובן, מהענינים הנוגעים לממשל הצבאי.

לדעתי, הממשלה צריכה להחליט איך אנחנו מתקדמים בגדה ובעזה כגופים אוטונומיים עצמאיים, שיש לנו התחייבות כממשלה, יש לנו זכויות ויש לנו חובות, או שאנחנו מנסים להכנס לכל הענינים.

אני, בשלב זה, מאוד בעד שיטה זו, שנשמור לעצמנו עניני מינויים ופיטורים, עניני ביקורת ועניני תקציב, וזאת גם כדי למנוע נקודות חיכוך ככל האפשר. יש אולי חילוקי דעות בקרבנו, לגבי שתי התפיסות: האחת, לעשות מהם אזרחי ישראל מלאים, והשניה האומרת שזה צריך להיות פחות מזה. אבל אליבא דכולם נצטרך לחיות יחד איתם. חשוב ליצור שם רושם שאם הם צריכים לחיות אתנו, אם בפנים ואם ליד, אין פירוש הדבר שנרכב עליהם.

וכאן אני רוצה, בהזדמנות זו, להפנות את תשומת לב שר הבריאות, שמשרד הבריאות עושה מעט מאוד בשטחים האלה. אבל גם אם הוא יעשה הרבה, אני מאוד בעד זה, שגם אם יש למשרד הבריאות רופאים יותר טובים מאשר יש להם - ואין כל ספק שהרופאים שלנו יותר טובים - לא נרכיב עליהם בבית החולים שלהם רופא יהודי כמנהל. מוטב שבבית החולים בעזה או בטול כרם, המנהל יהיה רופא ערבי.

שר העבודה י. אלון:

יש.

שר הבטחון מ. דיין:

וודאי. גם בחינוך אמרתי, שאם אין להם אדם מתאים לתפקיד מפקח, יהיה מפקח שלנו, אבל אם יש איש מתאים שלהם בדרגה זו, יש לבכר אותו.

חשר י. גלילי:

ואם אפשר, גם מהקודמים בתפקיד?

שר הבטחון מ. דיין:

כן. היה מקרה של מנהל בית הספר שישב בבית הסוהר והוצאנו אותו. קודם הוא הסית נגד ואחר כך הוא אמר שהוא בעד פתיחת בתי הספר, ואז החזרנו אותו. אילו טוקאן היה מסכים להיות המפקח הזה, היה בזה משום הישג ממדרגה ראשונה. הוא איש לאומני, היה סגן ראש הממשלה, אבל הוא איש חינוך.

אני חוזה לענייני הבריאות. גם אם יש לנו רופא יותר טוב, שיכול להעלות את רמת בית החולים, הדבר הכולט יהיה ששמו עליהם רופא יהודי מלמעלה, לפני שיבדקו אם זה לטובה. אני מציע לא לעשות זאת. זה כמובן במידה ואין להם הרופא הדרוש. אבל אם יש צורך שרופא רדיולוג יהודי יעבוד בבית חולים תחת מנהל ערבי, מוטב לתת להם לנהל את העניינים שלהם, ולא להכנס יותר מדי לעניינים, אלא אם הם פונים ומבקשים שירותים. לתת להם ככל האפשר אוטונומיה בשטחים אלה. הוא הדין בחקלאות ובכל משרד ממשלתי אחרי.

אני מציע, שבהזדמנות נעסוק גם בנושאים האחרים, אם בסדר זה או בחלוקה אחרת.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני בדרך כלל תומך בקו שהציג כאן שר הבטחון, אבל אני רוצה לשאול לגבי הנקודה שניה - ביחס לרמת החיים.

שר הבטחון מ. דיין:

עוד לא נגעתי בזה. ציינתי את כותרות הסעיפים, אבל דיברתי רק על הסעיף הראשון - שיטת השלטון; שאר הנקודות הן נושאים המחייבים דיון נפרד.

שר הבריאות י. ברזילי:

באופן כללי, אני גם כן תומך באותו הקו שפיתח כאן שר הבטחון. אני חושב שצריך להיות פיקוח שלנו, שליטה מעשית שלנו, אבל את העשייה והרגשת האוטונומיה צריך להשאיר להם.

ברצוני לומר משהו לגבי הצעת שר הפנים בעניין משרד הבריאות. אולי היא נכונה, ואם היא נכונה אני מבקש בעניין זה איזו עצה. אני ביקרתי בגדה במקומות שיש לנו בתי חולים, לשכות בריאות וכו'. באתי לבית חולים שהוא בית חולים חשוב, והוא פועל למרות שהוא הופגז בימי הקרבות. מחצית הבניין אינה ראויה לשימוש. האם רוצים לתקן זאת או לא? אם רוצים לתקן, נחוץ לזה כסף, ואת הכסף לזה לא מקבלים. בבית חולים זה אין מספיק מיטות, וגם קודם לא היו להם יותר מדי מיטות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אותה שאלה אפשר לשאול לגבי כל דבר, שאין בשבילו

מספיק כסף.

שר הבריאות י. ברזילי:

מה שישנו עובד בסדר, אבל הפרינציפ שלנו היה לקיים את הרמה הקודמת, לא להעלות, אבל גם לא להוריד. אבל הרמה הורדה כי קודם היו שם יותר מיטות ועכשיו יש הרבה פחות. עכשיו יש גם ענין של הפרסונאל, כי חלק ממנו ברח בזמן המלחמה, ואיננו יכולים להשיג פרסונאל ערבי שיעבור מישראל לבתי החולים בגדה, אם לא נכניס פרסונאל יהודי, אין פרסונאל באותה רמה.

שר העבודה י. אלון:

ואתה חושב שרופא יהודי ילך?

שר הבריאות י. ברזילי:

בקושי רב. זה ענין של תקציבים ואת זה שוב לא

מקבלים.

אם מדובר על דברים רגילים, למשל, מה ששייך לחיסון, היום זה יותר טוב ממה שהיה קודם. מה ששייך לבריאות הציבור, אני חושב שהם מקבלים טיפול יותר טוב מאשר לפני מלחמת ששת הימים, אבל מה שנוגע לטיפול קוראטיבי, זה פחות טוב. הנה, למשל, נתגלתה שם מלריה. זה ענין שנוגע לנו. כן מתברר שאנחנו משלמים לרופאים פחות ממה שהיו מקבלים קודם. קודם רופא ערבי בבית חולים ערבי קיבל 250 ליש"ט לחודש. כמעט בלי מס הכנסה. הסגל המקצועי מקבל יותר, ולפעמים יש מריבות קשות על רכב ודברים דומים. אלו הן הבעיות תקציביות שאנשינו אומרים כי לא התגברו עליהן. אני מוכרח לומר דבר, שאולי שר הבטחון יחלוק עליו, לשמחתו אין לו צרות מסוג זה. אם נחוצה עוד מכונית או עוד עובד, הוא מקבל זאת, ואז אינו מבין שישנם משרדים אחרים שאינם מקבלים את הדרוש, וזה קובע את העבודה.

שר העבודה י. אלון:

הנושא שהעלה שר הבריאות הוא בהחלט בתחום סמכותה של ועדת השרים לענין השטחים המוחזקים, שלרשותה עומדת גם ועדת המנכ"לים, והיא אשר צריכה לדון בזה. אם נתחיל לדון כאן בדברים כאלה, לא נגיע לעולם לדיון בעניני בטחון.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אם כי לא תמיד אני מסכים להצעותיו של שר הבטחון, הפעם אני מקבל אותן כפי שהוצעו. אני חושב שזו הדרך גם בעניני חינוך וגם בעניני בריאות, וכן בשטחים אחרים. איננו צריכים לכופ עליהם מלמעלה, אלא רק אם הם יבקשו מאתנו. אם יבואו ויבקשו מומחה גדול לבית חולים, אפשר להיענות להם. ניתן להם לסדר את חייהם כפי שהם רוצים. אני יודע שבית החולים "הדסה" וגם בתי חולים אחרים בארץ מלאים חולים ערביים שמוכנים לקבל טיפול מהרופאים שלנו ולשלם מה שצריך לשלם.

לדעתי, הדרך אותה מציע השר דיין, יש ללכת בה ככל השטחים, ולא לכופ על הערבים דברים מלמעלה, אלא בדברים הכרחיים ביותר.

השר י. ספיר:

שר הבטחון הביא בפנינו בעיות בשני מישורים. האחד, וזה ענין המדיניות שהממשלה צריכה לקבוע לגבי צורת השלטון ומידת ההתערבות. וזה לא חשוב באיזה שלב. השני, מהי המדיניות שלנו ביחס להתפתחות הענינים בגדה, רמת החיים, כולל רמת השירותים? מה האינטרס הכללי בענין זה, ואחר כך מקבלים אינטרפרטציה בכל סעיף וסעיף. זה כולל חלק מבעיות הבריאות, זה יכול לחול גם על רמת בתי הספר, וזו גם בעיה תקציבית, כי כל זה תוכל לקבל אוכלוסיה שעדיין לא משלמת מסים. אנחנו צריכים לחשוב האם לא הגיע הזמן להעלות זאת בהדרגה, או אולי יכול להיות שיקול הפוך, שלא לנגוע בזה.

לדעתי, כל הבעיות המעשיות משתלבות בבעיה שהעלה שר הבטחון ביחס לרמת החיים שם. לזה יש הרבה מאוד אימפליקציות ואני מבין שלא נדון בזה היום. כמה מהבירורים שקיימנו שיכיים לנושא זה, ואני מבין שזה קודם יעשה בממשלה ואחר כך בועדה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מתוך דבריו אני מבין שבעד כל הטובות האלו התושבים שם אינם משלמים מס הכנסה?

השר י. ספיר:

לא העלו את השיעורים, ולא גבו את מלוא השיעורים, ולעת עתה זה הולך בהדרגה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני הייתי בהתחלה בעד זה שנדון פה רק בענינים יותר חריפים, זה בוודאי שייך לוועדה העוסקת בעניני כלכלה. עד עכשיו אנחנו דואגים איך לתת להם שירותים, ולא דואגים לגביית מס הכנסה? מנין ניקח את הכספים לזה?

השר י. ספיר:

המצב הוא כזה, שהאינפורמציה המלאה ביחס לכל המישורים עדיין איננה שלמה, אבל אפילו במזרח-ירושלים, שבחלק זה מטפל ישירות משרד האוצר בירושלים, וגם במקומות אחרים לעת עתה רק מרכיבים את הרשימות של הנישומים והשומות לפי גובה ושיעורי המס הקודמים. איך להעלות את שיעורי המס, זה אולי ענין לממשל הצבאי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מסכים לקונספציה של שר הבטחון, אבל אני חושב שבקונספציה הזאת צריך לנהוג גם לגבי ירושלים המזרחית. עוד לא קיימנו את הדיון איך להגיע לאינטגרציה מלאה יותר של ירושלים המזרחית מאשר עד עתה. עד עכשיו ישנה החלטה, שהמשרדים הממשלתיים לא יתערבו יותר מדי, ואני חושב שזה לא טוב. אינני בעד העלאת מסים דווקא בגדה, אבל הייתי חושב שצריך להיות פער יותר גדול בין גובה המסים בירושלים לבין המקומות האחרים. הייתי עושה מיסוי יותר גבוה בירושלים, בין החומות על מגרשים ריקים וחנויות, על מנת שהערכים ירגישו שיותר כדאי להם לגור בבית-לחם או בטול-כרם. לא נגיע לכך שהערכים יצאו מירושלים שבין החומות אם לא נטיל עליהם מיסוי יותר גדול.

שר הבטחון מ. דיין:

הייתי מבקש שנדון בדברים לפי הסדר שהם הוצגו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מבקש להעמיד זאת לדיון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו בינתיים מסכמים בענין זה, וזה הסעיף הראשון שהביא בפנינו שר הבטחון. על שאר הסעיפים עוד נצטרך לדון.

הצעת הסיכום היא, שאנחנו נקבל את הצעת שר הבטחון בדבר שיטת השלטון שלנו בשטחים המוחזקים, לפיה ינהגו כל המשרדים:

א. לקבוע כקו מנחה למדיניותנו מינימום התערבות בניהול הפנימי המעשי של השטחים. למצוא את האנשים המתאימים מקרב תושבי השטחים, רצוי אף מהנושאים במישרות אלו בעבר, על מנת שערכי יעמוד בראש כל אחד מענפי המשק והשירותים השונים.

ב. בידי הממשלה הישראלית ישארו סמכות ההכוונה העליונה לגבי קביעת תקציב וחלוקתו. התערבות במינויים ופיטורים.

ג. להבטיח, כמובן, למקרה הצורך הזכות והאפשרות לפיקוח והתערבות גם בדרגים יותר נמוכים, אולם לעשות זאת רק במקרי חרום הקשורים בהתערבות סמכות השלטון של ישראל.

השר י. ספיר:

הערה לסעיף 3, שלדעתי הוא מצומצם מדי. נניח שמורה ערבי בכל חצי שעה מכניס משפטים מסיתים שלא לפי ספרי הלימוד, איך המפקח יידע זאת?

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא ענינו של המפקח, בשביל זה יש משטרה. אני לא מציע שיהיה פיקוח על השיעורים, כי אז הם יערימו עלינו, והמפקח בלאו הכי לא יוכל לגלות זאת. אפשר גם לפטר מורה. אינני מציע שמשרד החינוך יחזיק רשת של קומיסארים כדי לבדוק אם הם מלמדים בעד מדינת-ישראל או נגד. זה רק יביא לידי כך שהם יערימו עלינו.

השר י. בריזלי:

אני מסכים לכל אלה, אני רק רוצה לדעת אם זה

מוסכם עם שר החינוך.

שר הבטחון מ. דיין:

זה מוסכם. הצעת הסיכום אינה מזכירה את משרד החינוך כשלעצמו, כי אי אפשר לקבוע כאן ענינים הנוגעים למשרד החינוך בהיעדרו של שר החינוך. הבאתי את הדברים באופן כללי, והכוונה היא שהפיקוח יהיה לגבי מינויים ופיטורי מורים, ואם יסיתו שם נגד מדינת-ישראל, ישנה משטרה, ויפעלו בדרכים המקובלות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הדברים יובאו לידיעתו של שר החינוך, ואם יהיה לו מה להעיר - הוא ודאי יביא זאת לכאן.

שר העבודה י. אלון:

בסעיף שדן בהעדפת תושבי המקום לקבלת תפקיד צריך לומר, כי במידה ולא ימצא אדם מתאים, אפשר להעסיק יהודי או ערבי, תושב ישראל.

לגבי ענין הסמכות של המושל הצבאי ביחס לעבודת המשרדים השונים, אני מקבל את הניסוח הזה כניסוח ארעי, וכאשר נדון בסעיפים ששר הבטחון מנה כאן לפנינו, יתכן שנצטרך לקבוע ניסוח יותר מפורט.

שר הבטחון מ. דיין:

פה מדובר על ממשל ישראל, ולא על המושל הצבאי.

השר י. גלילי:

מתקבלת ההצעה, שאם אין אדם מתאים במקום, צריך קודם כל להעדיף ערבי תושב ישראל...

ראש הממשלה ל. אשכול:

ואם אין ערבי מתאים, אפשר לקחת יהודי. מה אם אנחנו יודעים בפירוש שמדריך, מפקח, מורה או מהנדס מסויים הוא שונא בנפש של מדינת ישראל ונציגו של נאצר?

שר הבטחון מ. דיין:

סמכות המינויים והפיטורים ואישורי המורים נשאת בדינו, אחרת הם יזרקו את כל אוהבי ישראל.

מ ח ל י ט י ס :

לאשר הצעת שר הבטחון בדבר שיטת השלטון בשטחים המוחזקים, לפיה ינהגו כל משרדי הממשלה: לקבוע כקו מנחה למדיניותנו, מינמום התערבות בניהול הפנימי המעשי של השטחים. יש למצוא את האנשים המתאימים מקרב תושבי השטחים, רצוי אף מבין הנושאים במשרות אלו בעבר, על מנת שיעמוד ערבי בראש כל אחד מענפי המשק והשירותים השונים (במידה ולא ימצא אדם מתאים כנ"ל מבין תושבי השטחים המוחזקים - יועסק בתפקיד כזה ערבי ישראלי, או יהודי). בידי הממשל הישראלי ישארו סמכות ההכונה העליונה לגבי קביעת תקציב וחלוקתו, התערבות במינויים ופיטורים. יש להבטיח, כמובן, למקרה הצורך, את הזכות והאפשרות לפיקוח והתערבות גם בדרגים יותר נמוכים, אולם לעשות זאת רק במקרי חירום הקשורים בהתערבות סמכות השלטון של ישראל.

ב/26. שיקום ישיבת חברון

ראש הממשלה ל. אשכול:

קיבלתי מכתב שברצוני להביאו לידיעת השרים, כדי לדעת כיצד לנהוג. המכתב הוא מעורך הדין שמואל תמיר, בשם הרב י. סרנא, והוא אומר:

"אדוני ראש הממשלה,

הרב י. סרנא, ראש ישיבת חברון, ביקשני לפנות אל כב' ולבקש כי יעשו סידורים מתאימים לאפשר לעשורת מתלמידי הישיבה, מוריהם ומשגיחיהם, לשוב ולכוון שלוחה של הישיבה בעיר חברון.

ישיבת חברון מעוניינת להחיש את ביצוע ההעברה, ואודה לכב' אם יורה לגורם שיוועד לעסוק בנושא לבוא אתי בדברים בהקדם."

בינתיים אישרתי את קבלת המכתב והודעתי שבמשך הזמן יקבל תשובה.

השבוע ביקרה אצלי הוועדה לשלימות הארץ, בה משתתפים משה טבנקין, הזוז, ליבנה, שמיר פרופ' פיש ואחרים...

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הם היו גם אצלי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לוא ידעתי, לא הייתי מקבל אותם. אני תמיד משתדל שלא לנסוע למקום שבו כבר מופיע שר אחר.

ישבתי איתם ארבע שעות, ואמרתי להם בסוף, שהם "התחילו בחבית וגמרו בכדון". משה טבנקין דיבר על הקמת ישובים. אני אמרתי שאילו היינו מתייעצים, הייתי ממליץ שלא לערוך את הכינוס בקוניטרה. אמנם בהיסטוריה ירשם שהתקיים כינוס בקוניטרה. מה שנוגע לרמה, ברור לנו; לגבי סיני - עוד אינני יודע; ולגבי עזה - ודאי שאין מה לדבר. לגבי הגדה, אנחנו עוד לא יודעים. הזוז נאם נאום ציוני יפה מאוד, שמאז קום המדינה, במשך עשרים השנה איבדנו את עצמנו מבחינת הרוח והחלוציות, וזו הזדמנות לרוח חדשה, וצריך לתת לאנשים אפשרות לחפש אתגר.

שבוע לפני זה, קיימתי כינוס בענייני עליה, שכינסתי אותו אחרי שיחות שהיו לי עם אנשי "מעריב", וחשבתי שטוב יהיה להפגש עם כל אלה שכותבים ומדברים על עליה. אמרתי שם לאנשים לבל יעשו תעמולה לעליה, כולנו רוצים בה, אבל שיגידו לנו איך לעשות זאת. ישבתי בכינוס הזה בוקר שלם, ולדאבוני הרב, לא שמעתי אף עצה טובה. היום יש מאמר בענין זה של יואלי ב"דבר", והוא טוען שלא היתה לי סבלנות. היה שם נאום של ליבנה, ובשנה שעברה עשיתי משהו כדי שתינתן לו הזדמנות לראות את היהודים בכמה ארצות ולבוא בהצעות לעלייתם. קיבלתי תזכיר ממנו, אבל כל מה שהיה שם אני יודע, ושאלתי אותו אם הוא יכול להפשיל את שרווליו ולהביא יהודים. עצות יש למכיר. דיבר שם גם פרופ' אורבאך, שאמר דברים יפים מאוד, אבל שום דבר מעשי לא היה.

בפגישה שלי עם הוועדה לשלימות הארץ, ניסה פרופ' פיש לעשות תעמולה בענין שלימות הארץ, והוא כלל גם את ענין העליה. השאלה איך עושים זאת. אז הוא העלה את ההצעה בענין חברון, וסיפרתי לו שיש לי מכתב בענין זה. הוא סיפר לי שמישהו רצה לשכור חדר בחברון ולא יכול היה להשיג. אני שאלתי האמנם אנחנו בשלים כדי להכנס עם מעט אנשים לחברון. כאשר שאלתי פעם על כך את שר הפנים, הוא אמר: מדוע לא?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתה טועה, לא אני אמרתי זאת. גם אלי פנו ואני אמרתי שזו בעיה שצריך לדון בה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

פרופ' פיש אמר לי שהוא יכול לרכז אלפיים איש משביל חברון, ואני שאלתי אותו למה לא לרכז אותם בקודם בירושלים, ואולי אחר כך לעבור לחברון.

אמרתי שאביא זאת לכאן, כי לי לא נראה שאפשר לעשות זאת עם מעט אנשים. גם לא מצאה חן בעיני העובדה שהרב סרנא פונה לעורך דין שמאל תמיר, שהוא לא סתם עורך דין. אם אגיד "לא" יבואו בצעקות. הבאתי זאת לכאן, כי נראה לי שיש כאן שרים שאולי יכולים לשוחח עם הרב סרנא בענין זה. איך אנחנו יכולים ללכת לחברון עם כמה עשרות בחורים? אם חלילה יקרה משהו, הם עלולים להיות הראשונים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אינני יודע למה ראש הממשלה קיבל רושם מוטעה בענין זה. אני פעם אמרתי שניישוב את כל אותם המקומות שפעם היו בהם יהודים והם גורשו, וחברון היא בתוך זה. עכשיו, מאחר שיש פניה בענין זה, אני חושב שאסור לעשות זאת עם כמה עשרות בחורים, אלא רק אם אפשר יהיה לעשות זאת עם כמה מאות או אפילו יותר מזה. אם יהיו לנו לפחות 1,000 איש שנוכל ליישב אותם על אותו הר ששם היתה קודם השכונה היהודית בחברון, ושחיה שכוונה ממש. אבל להעביר כמה עשרות לשיבה בחברון - אינני רואה זאת כדבר אחראי, אנחנו מכירים את החברונים ו"אהבתם" ליהודים עוד מ-1929, ואנחנו עלולים לעמוד בפני דברים חמורים ביותר.

אפשר להגיד לאנשי ישיבת חברון, שאנחנו מבינים את התביעה שלהם לשוב לחברון, אבל זה מותנה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כמה אנשים יש בישיבת חברון בירושלים?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

שלוש מאות בחורים, עם המשפחות זה בוודאי ארבע-מאות - ארבע מאות וחמישים. לו היינו יודעים שנוכל לגבש גוף של קרוב לאלף איש, ואפשר ליישב אותם בתור שכונה שלמה שם, נעשה זאת. צריך להתחיל לחשוב כיצד לעשות זאת, אבל להעביר לשם רק ישיבה עם כמה עשרות בחורים, לדעתי זה אסור. אני יודע שזה ענין של שלימות הארץ, אבל לא זו הדרך.

שר העבודה י. אלון:

בלי כל קשר עם הוויכוח על הגבולות העתידיים של המדינה, ועתידם של השטחים המוחזקים, אינני מעלה על דעתי שבעתיד ייעדרו יהודים מחברון, בדיוק כמו שאינני מעלה על דעתי שיעדרו יהודים מגוש עציון. אני חושב שלחברון יש יתרון בכך שבכל זאת נמצא גרעין ראשון של אנשים שמוכנים להתיישב שם. רצונם זה של בחורי הישיבה הוא דבר גדול, לא תמיד יש מועמדים להליכה למקום כל כך קשה.

הייתי רוצה שזה יעשה בצורה האחראית ביותר, קודם כל מבחינת ההגנה על חייהם. זה בשבילי השיקול הגדול. אין לי בענין זה ספק מדיני, אם כי אני יודע שזה עלול לעורר בעיה, כדרך שעוררה בעיה העליה לגוש עציון, וגם ענין זה נרגע. מבחינה מדינית, זה פחות או יותר מקובל. ליישב יהודים בעיר קיימת, זה לא אסון מדיני, אנחנו רואים צל הרים כהרים.

אני מציע שנאתר שטח מתאים על-מנת להקים שכונה יהודית בחברון, כדרך שעשינו בנצרת, ובתוך השכונה הזאת נאתר שטח משני שמיועד ליישיבת חברון. אינני רואה כל קושי במסגרת של שכונה יהודית נפרדת מהעיר הערבית

להבטיח את קיומם, כשם שמבטיחים את קיומם של המתנחלים בגוש עציון. אפשר בשיתוף פעולה עם הישיבה לעבד תכנית להתיישבותם. אינני מציע בוועדה כל כך גדולה להכנס לפרטים, אני בטוח שניתן לעשות זאת. ימצאו אלף איש ואולי יותר שיהיו מכונים ללכת לחברון. אי אפשר להתחיל במפקד של 1,000, יתחילו בהקמת שכונה יהודית, ואז יהיו יותר מ-1,000.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בירושלים המזרחית עוד לא עשינו למעשה חצי דבר, אז כבר ניישב את חברון? ואחר כך אולי גם את יריחו? סיפחנו את ירושלים והחלטנו לייחד אותה, ואין לנו מספיק אנשים, אז נתחיל לרוץ למקומות אחרים? איך מבטיחים בטחונם של האנשים? בענין גוש לעציון יש בעיות של בטחון, אבל שם יש גם מחנות צבא, אז זה דבר אחר. במשך הזמן אולי מספר האנשים שם יגדל. יוסף וייץ טוען שלא יהיה להם ממה להתקיים.

באחת השיחות שהזכרתי קודם נאמר לי כאילו בעוד שבועות אחדים יתחיל הנישול הגדול של ערבים מגוש עציון.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מי אמר זאת?

ראש הממשלה ל. אשכול:

איני יודע, אבל זה הועלה בשיחות. אני אינני מכיר את הסביבה, אבל יוסף וייץ, שמכיר אותה היטב, אומר שלא יהיה להם לחם שם. אנחנו עוד לא יכולים עם אותם מעט היהודים להקים שם בתי הארחה, שהיו פעם. אני מבקש לקחת בחשבון שיש כל מיני דיבורים. עוד אין דירות בשביל האנשים במזרח-ירושלים, ויש בעיה של תקציב.

שר העבודה י. אלון:

ההבדל בין מזרח-ירושלים ומקום אחר, שבירושלים עדיין אין מבנים להציע ליהודים, אבל הם ילכו לשם כרצון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ובחברון?

שר העבודה י. אלון:

אם יש קבוצה ראשונה שמוכנה ללכת לחברון, יש לברך על כך.

שר הבריאות י. ברזילי:

הייתי יכול למען הנוחיות להצטרף להרהורים המעשיים של ראש הממשלה ושר הפנים, אבל אינני רוצה לעשות את מלאכתי קלה. אינני יכול שלא לומר דבר יותר עקרוני. בכל פעם שמופיעה בעיה כזאת, אומר שר העבודה: בלי קשר עם עתיד הגבולות, הבה נעשה זאת. מה זאת אומרת "בלי קשר"? יש קשר. חברון היא בתוך הגדה, יש שם 50 אלף ערבים, אם אנחנו מחליטים להביא לשם 50 אלף יהודים, אנחנו מחליטים שזה יהיה בגבולות מדינת ישראל.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ובהדסה?

שר הבריאות י. ברזילי:

על הרמה הסורית החלטנו משהו; על זה לא החלטנו. עדיין לא החלטנו להקים נקודות ברמה, שם החלטנו עד עכשיו על היאחזויות צבאיות.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

תקרא מה שיש בעתונות.

שר הבריאות י. ברזילי:

העיתונות זו לא הממשלה. למרות שיש לנו הסכמה פנימית בענין הרמה, אמרנו שגם יש היאחזויות צבאיות. הדברים מוסכמים.

איננו יכולים, מצד אחד, ללחוץ: הבה נקיים את הדיון היסודי - אם כי אני תומך בזה - אז נדע מה יהיה בחברון. אבל כל עוד הדבר הזה לא הוכרע, אני חושב שאיננו יכולים להוציא קטעים יסודיים כאלה ולדון בהם, כי אנחנו על ידי כך יוצרים עובדות בטרם החלטנו מה אנחנו רוצים לעשות מבחינה מדינית.

השר י. ספיר:

הערה לצד המעשי, ואחר כך אעבור לצד העקרוני. אני מבין שמדובר על שלוחה של הישיבה של 30 בחורים. ברצוני לשאול: האם יש הגיון לזה, האם אין הגיון בהעברת הישיבה כולה?

דבר שני, אם יש בישיבה זו 300 בחורים, אני חושב שאפשר לחייב אותם שיהיו גם אוחזי נשק, כי ב-1929 היה ישוב יהודי שברובו המכריע לא ידע להגן על עצמו, 300 בחורים אוחזי נשק יכולים להגן על עצמם. אם תהיה מלחמה עם ירדן גם בחברון, זו בעיה בין צבאות. אבל אם זו תהיה בעיה בין תושבים ערבים ו-300 בחורי ישיבה, בשעה שיהיה איזה מאחז צבאי, באיזה מקום שלא יהיה, אני לא דואג לצד הבטחוני, אם כל הישיבה עוברת, אז סביב הישיבה זאת יתרכז ישוב שלם של שירותים וכו'. אם רוצים להקים שכונה, ברור שהיא צריכה להיות "סובסדיזד", כי אין להם ממה לחיות בחברון. בהשוואה למזרח-ירושלים, אם תקום יוזמה גדולה כזאת, לא על חשבון התקציב שהוא מיועד למזרח-ירושלים, אני מוכן שידונו בענין זה. אם זה על חשבון תקציב כל שהוא שחסר לנו בשביל מזרח ירושלים, אעדיף גם מבחינת הענין וגם מבחינת הזמן את מזרח-ירושלים.

באשר לצד הפוליטי, אם תתקבל הצעתי ויהיה צורך לבנות דבר זה, יהיה די זמן לדון בצד הפוליטי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני זוכר שבימי התורכים היתה משתלה בהר חברון. נדמה לי שלצד המזרחי זה מדבר ויש מעט גשמים.

השר י. ספיר:

רוב השטח הוא מדבר.

שר העבודה י. אלון:

אבל שם האקלים מצויין.

ראש הממשלה ל. אשכול:

רק עם אקלים מצויין אי אפשר לחיות. במה ניאחז שם

מבחינה חקלאית.

שר העבודה י. אלון:

איני מדבר על חקלאות, אלא על שכונה עירונית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני יודע שכאשר רצינו להוציא מתל-אביב מפעלים לאזורי פיתוח, היו צעקות מצד המוסדות וגם מצד האנשים. להוציא מוסד של 300 - 400 איש מירושלים, זה לא כל כך פשוט. בינתיים נוספו לירושלים 80 אלף ערבים.

השר י. גלילי:

אין ספק, שההחלטה בנושא זה קשורה בנושא הכללי, אבל אף שטרם החלטנו בנושא הכללי, אישרנו כמה דברים שיש להם השפעה על הנושא הכללי, כמו ברמה ובגוש עציון. קביעת עובדות התיישבותיות ברמה יש להן זיקה אל הכרעות מדיניות בענין גבולות המדינה בעתיד. הכרעות אלו לא קיבלנו, אף על פי כן לא היתה התנגדות לעובדות התיישבותיות ברמה, ולא היתה התנגדות לאחיזה התיישבותית בגוש עציון. המוסד שמוסמך להחליט על עיקרו של דבר, ודחה החלטתו, הוא גם זכאי לקבוע צעדים בטרם החליט עקרונית.

בלי להתעלם מהזיקה שיש בין זה והדבר בכללותו, יש חשיבות לעובדה של נכונות מצד חוג מסויים, משמע שקדושתה של חברון חוללה התעוררות זו בקרב חוג מסויים זה, ולא בקרב חוג אחר, אם יש אחיזה כזאת, אני מחשיב זאת מאוד. הייתי גם כן רוצה שזו תהיה כל הישיבה, אבל אינני רוצה לוותר גם על נכונות שנתגלתה בחלקה. עם זאת, לא יעלה על הדעת לשכך בחברון יחידה כזאת של 30 איש, אפילו אם יהיו מאומנים על ידי הצנחנים המעולים ביותר.

אני מציע שתי הצעות: (א) להשיב לפונים, לא לעורך הדין שלהם, שההצעה בעיקרה מתקבלת, אבל אינה ניתנת להתגשם כל עוד היא מוגבלת במספר האנשים; (ב) מקבלים את ההצעה שהיתה כאן, על דבר איתור אזור לריכוז יהודי בחברון, ודאגה למתנדבים נוספים שילכו לשם, ככל שהדבר אפשרי, בלי הפירסומת הדרושה. כמובן, הייתי מקבל את ההצעה שהוצעה כאן על ידי השר יוסף ספיר, אבל אינני מציע להציג אותה כתנאי, אלא כהיענות להסכמה ורצון המעטים להתיישב שם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ישיבת חברון אינה מתכוונת לעבור. הם בונים פה קריה גדולה, שהתחילו לבנותה עוד לפני מספר שנים, ליד גבעת מרדכי, וזה ענין של מליונים. בזמנו, לפני הרבה שנים, היה ויכוח אם להקים אותה בירושלים או בחברון, אז החליטו להקימה בחברון, כי לא היתה שם ישיבה, ורצו להוסיף לקדושתה של העיר על ידי הקמת הישיבה. ברור שהפעם ילך חלק קטן לחברון, כי הישיבה כולה אינה יכולה לעזוב את ירושלים.

היות וכאן נכנסו גם גורמים אחרים, הייתי מבחין בתשובה בין התיישבות פרטית ובין התיישבות מאורגנת. הממשלה אינה צריכה להפריע לכל יהודי שרוצה ללכת על אחריותו הוא ובאמצעיו הוא. אבל אם מדובר על דבר מאורגן, אז אנחנו צריכים להיות אחראים. הממשלה עוד אינה מוכנה, אלא אם היו נמצאים 500 איש שמוכנים לזה, אז הייתי מציע שהממשלה תתמוך.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני מציע לא לקבל שום החלטות, ולחכות עד לגמר הברור המדיני. שר העבודה מציע הצעה, נקיים את הדיון המדיני ואז נדע מה הכוונה.

לא הרב סרנא הוא שגילה פתאום את עורך הדין תמיר. מותר לי להניח שעורך דין תמיר הוא זה שגילה את הרב סרנא. ממשלת הליכוד הלאומי אינה צריכה לעמוד תחת לחץ של מפלגת המרכז החופשי. קודם הם איימו שהם ילכו ליישב את גוש עציון אם הגוש הדתי לא יעשה זאת. עכשיו הם "התלבשו" על ישיבת חברון. זוהי הישיבה הגדולה של מדינת-ישראל והיא אינה מתכוונת לעבור כולה מירושלים לחברון. 30 בחורים - זה לא ענין רציני. זה ענין פוליטי, נחכה, בעוד חודש נשב על המדוכה ואז נחליט, למה לקבל בינתיים החלטות ביניים?

שר המשטרה א. ששון:

אני מצטרף לדעת השר קול.

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם לי לא נראה ללכת לשם עם 30 - 40 בחורים. אבל כפי שאמרתי, אם מישוו רואה אפשרות לארגן 2,000 איש, ולרכז אותם בינתיים בירושלים, ואחר כך להעלות אותם להתישבות בחברון, זה דבר אחר.

שר הפנים מ.ת. שפירא:

אני רוצה לתקן את הרושם שיש לראש הממשלה בקשר עם המכתב הזה. הרב סרנא פנה גם אל שרי הממשלה באופן ישיר בענין זה, ולא רק דרך עורך דין.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני קיבלתי העתק.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא זכור לי דבר כזה, אבקש לבדוק.

שר הפנים מ.ת. שפירא:

יתכן שהוא לא קיבל תשובה, ואז הוא פנה אל העורך

דין תמיר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

היו אצלי כמה פעמים אנשים בענין ניתוחי מתים, אינני זוכר שכתבו לי בענין זה, אינני מניח שקיבלתי פניות ולא עניתי. אני כתבתי לו שאני מקווה לענות לו תשובה ענינית בקרוב, והשאלה היא עם מי לדבר, עם הרב סרנא או עם עורך הדין תמיר.

שר הפנים מ.ת. שפירא:

עם הרבה סרנא.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני הייתי מציע שאולי אחד מכם, כשאתם נפגשים אתו בתפילה, תגידו לו שלא בא בחשבון להעביר קבוצה קטנה של אנשים לחברון. יש בוודאי משהו ממשרד המושל הצבאי שיכול להביע דעה בעניין זה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זה כבר שלושה שבועות שהוא רוצה לדבר אתי ואני דוחה זאת, כי אין לי מה לענות לו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אלי פנה בעניין זה עורך דין מפולפל שהוא גם חבר כנסת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

תכתוב לו שהיה דיון בעניין זה והוטל על השר ורהפטיג לבוא בדברים עם הרב סרנא.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

שידבר עם המושל הצבאי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

המושל הצבאי ישאל מה צריך לעשות...

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זו לא תשובה. התשובה היחידה שיכולה להיות, ששר הדתות יבוא בדברים עם הרב סרנא, לאחר שהיה דיון בפניה.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני שומע כאן שהיתה פניה אל המושל הצבאי והוא קיבל תשובה.

אל"מ ש. גזית:

היתה פניה בעניין זה אל משרד הבטחון, והיתה תשובה, שבשלב זה מוקדם לדון בזה. הישיבה עצמה פנתה, ולא דרך עורך דין.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני זוכר שאלי היתה פניה כזאת. גם כלפי פנים וגם כלפי חוץ, לא טוב שזה יעשה דרך עורך הדין הזה, כי הוא בוודאי יפרסם זאת. אני אבקש שיחה עם הרב סרנא, אומר לו מה דעתנו, ובסוף אגיד שאם הם רוצים ללכת על אחריותם, ילכו, אז יתחילו לדרוש משר האוצר כסף, והוא יגיד שאין לו. תהיה שאלה של שמירה משטרתית, בטחון וכו'. האם לא מוטב לדבר עם ראשי הישיבה ולהגיד להם שלא זה הזמן, ושמישהו מהם יגיד לעורך הדין תמיר לעזוב את העניין, מאחר שהם עומדים בקשר ישיר עם נציגי הממשלה.

חשר י. גלילי:

אני שומע שבינתיים יש הצעה דחופה לסדר היום, של חבר הכנסת שמואל תמיר, על: התנחלות ישראל בשטחים המשוחררים ויוזמה ישראלית לשיקום הפליטים. אני משער שזה יהיה אחד האלמנטים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני מציע להשיב לו שהעניין ידון בבוא הזמן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לוא אני הייתי עורך דין והיו עונים לי כך, הייתי שואל: מתי חושבים יהיה הזמן.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

כאשר הממשלה תחליט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מתי הממשלה תחליט? מדוע לא נותנים ל-30 יהודים להכנס לחברון?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מציע שאתה תזמין את הרב סרנא בעניין זה ותסביר לו את המצב, ואם הוא יכול לקבל על עצמו אחריות לשלוח שלושים בחורים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני אומין את הרב סרנא לשיחה בעניין זה, ואייעץ לו לא לפנות בעניין זה לעורכי דין.

שר הבטחון מ. דיין:

אינני רוצה שאי השתתפותי בדיון תתפרש שלא כהלכה. ראש הממשלה סיפר לי על העניין הזה, ואמרתי לו, שההצעה אינה נראית לי. הצעה זו, בצורה זו, גם לא נראית לשר אלון, ש-30 בחורים ישבו קרוב למערכת המכפלה בתוך ישוב של 50 אלף ערבים, והם בוודאי לא צנחנים. הצעה זו לא נראית לי, ההצעות האחרות קשורות במפה המדינית ובראיה הבטחונית. עד עכשיו אני מצטער שלא הוסכם בממשלה שבאותן ההיאחזויות הצבאיות תהיה גם היאחזות של התיישבות. מדובר שם על יחידת התיישבות עם דרך סלולה. עם כל ההערכה שיש לי לשיבת חברון, זה איננו חוד המחץ שאיתו אנחנו נכנסים לגדה המערבית. אני נגד הצעה זו, הטיפול בהצעות האחרות איננו פשוט. יש עניין של הפקעת קרקע. חשר אלון אמר: לאתר קרקע לשכונה יהודית. אחר כך צריך להפקיע. דיברנו על זה לא לפעם, אז אנחנו צריכים לדעת מה אנחנו רוצים, מישלט או התיישבות, ואיפה כאן הצבא? איך אנחנו נכנסים לגדה ואיך אנחנו נכנסים לחברון? ומה שהיה בנצרת הוא דוגמא נכונה. בנצרת השיקול היה: יש עיר ערבית ואנחנו רוצים שלא תהיה כולה ערבית, ניקח את ההר הסמוך ונקים שם בית חרושת ונבטיח תעסוקה למתיישבים היהודים. אנחנו רוצים לגשת ליהוד חברון, איך אנחנו רוצים לעשות זאת? בוודאי לא דרך גרעין של 30 בחורים משיבת חברון. אמרתי שכאן יש שאלה של המפה המדינית והראיה הבטחונית. אני מוכן לדון בזה כל יום. היתה לי הצעה שלא נתקבלה, אמרו לעשות הכל בלא להפקיע קרקעות. לדעתי, ההר ליד שכם חשוב יותר מההר ליד חברון. ליד שכם נמצאת יחידת היאחזות עם 20 אלף דונם. על זה אמרו: "לא, צריך לקצץ".

הבעיה שלנו היא הגדה, אנחנו צריכים להכנס בה בדרך הראשית, מתוך ראית המפה המדינית-הבטחונית בינינו ובינם, וראית הבטחון שלנו בתוכם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו מסכמים שאני אדבר בעניין זה עם הרב סרנא.

מ ח ל י ט י ס :

כי ראש הממשלה ייפגש עם הרב י. סרנא, ראש ישיבת חברון, ויסביר לו את עמדת ועדת השרים בעניין בקשתו (שהוגשה באמצעות עו"ד ש. תמיר) לאפשר לכמה עשרות מתלמידי ישיבת חברון לכוונן שלוחה של הישיבה בעיר חברון.

כ/27. פתיחת מערת המכפלה בשבת

שר הדתות ז. ורהפטיג:

שר הבטחון עשה בחברון הסדר על דעת הקאדי והמופתי בקשר לימים ולשעות שבהם פתוחה מערת המכפלה לביקורים של יהודים, והוא מסר על ההסדר הזה לרבנות הצבאית הראשית. קודם הוא מסר על ההסדר הזה לוועדת המשנה הקודמת של ועדת הבטחון לענייני ירושלים, ואחר כך מסר על ההסדר לוועדה לעניין השמירה על המקומות הקדושים. ההסדר אושר בוועדה, והוסכם שכל שינוי צריך להיות בהתייעצות עם שר הדתות.

לפני שבועיים נודע לי ששר הבטחון, ללא כל התייעצות, נתן הוראה, שמערת המכפלה תהיה פתוחה גם בשבת. קודם היא היתה סגורה בשבת לביקורים של יהודים.

אני חושב שלגופו של דבר, ההסדר הקודם היה רצוי מאוד, כי למערת המכפלה באים בעיקר מטעמים דתיים, על מנת להתפלל, וסתם סקרנים לא מוכרחים לבוא לשם בשבת.

שר העבודה י. אלוץ:

יש גם יחס לאומי למקום הזה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ההסדר הקודם של סגירת מערת המכפלה בשבת פעל יפה,

ואני מערער על פתיחתה בשבת.

שר הבטחון מ. דיין:

למען הדיוק ההיסטורי אני צריך למסור שהיו שני הסדרים. ההסדר הראשון, שעניין השבת היה חלק ממנו, וזה עוד לפני שהיתה הוועדה לעניין השמירה על המקומות הקדושים, הובא קודם לוועדה לעניין השטחים המוחזקים, ואחר כך הובא לממשלה. הממשלה שמעה על ההסדר הזה כאן, שר הדתות ביקש לדון בעניין זה, ומאז אני מחכה שישב ויבקש זאת, ועד עכשיו לא אמר מלה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אחר כך זה היה בוועדה לעניין השמירה על המקומות

הקדושים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מערער על הניסוח שלך. היה הסכם ראשון ביני ובין הקאדי והמופתי, וזה הובא הנה. אחר כך, כאשר התחילו לעשות סידורי בניה וכו' בחברון, היה עוד הפעם הסכם, שלא אני טיפלי בו, אלא חברים אחרים, ואותו הבאתי לוועדה למקומות הקדושים, ושם היה מה שמסר כאן שר הדתות. שם הובא כל מה שנכלל בהסכם הראשון, שמצד אחד לא נכללה בו חליצת נעליים, ומצד שני הוסכם על הורדת דגל מדינת ישראל מעל המסגד. הם דרשו ימים ושעות שיהיו אכסקלוסיביים רק לביקורים שלהם, ואנחנו נתנו להם רק את יום ששי. הרב גורן, בגלל נימוקים יהודיים, לא מוסלמים, החליט שהמערה תהיה סגורה בשבת, כדי לא לגרום לכך שאנשים יסעו בשבת. אבל אם אומרים שדין מערת המכפלה הוא כדין הכותל המערבי, הרי הכותל המערבי אינו סגור בשבת.

אני מודה שלא שמתי לב לזה, אבל באחד הימים בא אלי הרב גורן ואמר - זה היה ערב יום הכיפורים, שבמקרה חל בשבת - שצריך לפתוח את מערת המכפלה ערב יום הכיפורים לביקור של יהודים. הוא טען נגד זה שהולך ומשתרש הנוהג שהמערה סגורה בפני יהודים בשבת, וזה לא מגיע למוסלמים. על ידי כך נותנים למוסלמים שני ימים. אני לא שמתי לב לזה, אבל הרב גורן טען שיום הכיפורים הוא יום קדוש, ולא יתכן שמערת המכפלה תהיה סגורה באותו יום בפני היהודים. הודיתי לו שהיפנה את תשומת לבי, ואמרתי שזה נכון, כי אסור לנו ליצור תקדימים כאלה בינינו ובין הערבים. אמרנו שהמערה סגורה לביקורי יהודים ביום ששי, כאשר זה יום התפילה של המוסלמים, ובשאר ימות השבוע היא פתוחה ליהודים, כולל שבת. ההסדר הזה הוא ביני ובין המופתי, כי לא מגיע למוסלמים שהמערה תהיה סגורה מפני ביקורי יהודים בשבת. אמרתי לרב גורן שידאג לצד הפורמלי, ושכלול הביקורים יהיה כתוב מהם הימים ושעות הביקור, ושיום ששי סגור בפני היהודים. אם יש בעיה של מניעת נסיעה מיהודים בשבת, זה איננו גורם להסדר שבינינו ובין המוסלמים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יוצא שהרב גורן אחראי לזה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני אחראי לזה. הוא אמר שהוא מתנגד שיפתחו את המערה בשבת, והוא מצטער שהוא הביא לידי זה, על ידי כך שהיפנה את תשומת לבי בקשר ליום הכיפורים. אבל אני חושב שהשאלה היא בינינו ובין המוסלמים, ואסור לנו לתת להם סטאטוס שאינו מגיע להם. אם נרצה לא לבקר במערת המכפלה בשבת - זה ענין שלנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

האם יש תומכים בעירעורו של שר הדתות?

הצבעה:

בעד העירעור של השר ז. ורהפטיג - 2 קולות;

נגד - רב קולות.

מ ח ל י ט י מ :

(ב-7:2 קולות) לדחות את ערעורו של שר הדתות בדבר פתיחת מערת המכפלה לביקורים בשבתות.

ב/28. הרחבת סמכויותיה והרכבה של הוועדה לענין פרסום הספר על לכידת אייכמן

ראש הממשלה ל. אשכול:

ישנה הצעה שהוועדה שהוטל עליה לטפל בענין פירסום הספר על לכידת אייכמן, אחרי שסיכמה את מה שסיכמה, תקבע נוהגים וכללים ביחס לפירסומים.

השר י. גלילי:

שהוועדה תציע נוהגים וכללים.

שר הבריאות י. ברזילי:

האם הוועדה סיכמה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

הוצע לדחות את הענין עד לאחר גמר הדיונים בעצרת, מאחר שיש כאן בעיות עם ארגונינו. אני מבין שאין התנגדות לתת סמכות לוועדה לקבוע כללים.

שר הבטחון מ. דיין:

כללים למה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

במקרה ושר רוצה לפרסם ספר.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מתנגד לזה בכל תוקף. קראתי בעתון ששר החוץ קיבל גימלאות בעד ספר שהוא כתב, כפי שמגיע לו, וזה בשטח הספרות. אינני מעלה על דעתי שפרט לחומר סודי שיש עליו צנזורה, אם שר שעוזב את הממשלה רוצה לכתוב ספר זכרונות, צריך להגיש לצנזורה. אם יש צורך לשנות את החוק, אפשר להציע זאת, אבל איני בעד זה שתהיה ועדה ממשלתית שתקבע כללים.

שר הפנים מ.ת. שפירא:

היא תביא הצעה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני נגד זה. יש חוק שחל על מי שהוא שר ועל מי שאיננו שר, הצנזורה היא על חומר ולא על האיש.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם זה ענין של ויכוח - נדון בזה כאשר שר המשפטים יהיה נוכח. נדמה לי כי השר דיין טועה.

השר י. גלילי:

קודם כל, אני מסכים שנדון בזה בפרוטרוט, אבל שזה לא יוסר מסדר היום. הנה, לדוגמא, בצרפת מתפרסם עכשיו ספר של הסופר הצבאי של "הארץ", זאב זיף, ובו מסופר כי הממשלה, על סף מלחמת ששת הימים, שלחה את הממונה

על ה-ש"ב - והכוונה לאלוף מאיר עמית - לארה"ב, על מנת לבדוק אמיתות הדיווח של שר החוץ, ואולי גם יחס השירותים האמריקניים לענין המלחמה. עובדה שהיא נכונה בגרעינה. שם זה לא היה חייב לעבור צנזורה, זה התפרסם, ומאחר שזה התפרסם שם, אפשר להעתיק זאת בעתונות הישראלית.

שר הבריאות י. ברזילי:

מה הגרעין הנכון?

השר י. גלילי:

שהממונה על שירותי המודיעין יצא לארה"ב בשליחות, והשולחים אותו הגדירו את השליחות. אינני יודע מה היתה השליחות. אני יודע שהוא היה בארה"ב וחזר, עד כמה שאני יודע, זו היתה שליחות חיובית. אבל פרסום העובדה הזאת על ידי עקיפת הצנזורה בארץ, זה דבר חמור ביותר.

במהלך הדיונים עם האלוף מאיר עמית, עלתה השאלה אם עובדים בכירים בשירות ובמוסד ראשי לכתוב ספר שיש בו גם פרטים מתקופת עבודתם בשירות, בין שהם עודם בשירות ובין שהם יצאו מהשירות. היה מי שאמר שזה חל גם על הספרים וגם על הכותבים, בין שהם עדיין שרים ובין שחדלו להיות שרים.

חברי הוועדה אמרו שזו בעיה והם מוכנים לתת עליה את הדעת והם יעלו הצעות שתובאנה קודם לדיון בוועדת השרים לעניני בטחון, ואם יהיה צורך - גם בממשלה. כיו"ר הוועדה לא הסכמתי להרחיב את הדיון בלי שיוחלט על כך. אנחנו הוסמכנו רק בענין הספר של הראל, אבל אין להעלים את הדעת מחומרת הענין הזה.

הבוקר, בשיחה עם שר המשפטים ועם הצנזור הראשי, הובעו דאגות רבות בקשר עם פירוסמים בטחוניים. לכן אמרתי לראש הממשלה, כי בלי שנוסמך לדון על כך, לא נוכל לעשות זאת. בוועדה משתתפים השרים בגין וששון, והצענו לצרף לוועדה את שר המשפטים, ובדעתנו לשלח בעבודת הוועדה את היועץ המשפטי לממשלה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מציע לצרף את השר ורהפטיג.

שר הבטחון מ. דיין:

אני בהחלט בעד זה שחוק הצנזורה בענינים בטחוניים ייבדק, ושתיסגרנה כל מיני פרצות, בין שעושה זאת כתב צבאי של עתון, או מי שהיה שר או עובד מדינה. אם השאלה היא איך להבטיח בחוק שלא יבולע למדינה כתוצאה מפירסומים, זה לא ענין של ועדה פוליטית, גם אם יהיה שר זה או שר אחר, אלא צריך להטיל זאת על משרד המשפטים. עם כל הכבוד, כולנו פה נציגים פוליטיים.

אני בהחלט תומך ששאלה זו תובא לדיון, ומשרד המשפטים יתייעץ עם מי שצריך להתייעץ, ויציע הצעה לתיקון החוק בעניני צנזורה על מנת להבטיח את בטחון המדינה, גם בפרסומים. זה לא ענין לוועדת שרים. אחרי שיציעו את התיקונים, יביאו זאת בפני מי שצריך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו דוחים את המשך הדיון בענין זה. כאן הזכירו את השר אבן, במידה שאני התעניינתי, זה יותר ענין של ספרות מאשר דבר אחר. לא מדובר על ספרים מסוג זה. אני מציע שנדון על זה כאשר שר המשפטים והשר אבן יהיו נוכחים. יכול להיות שנגיע למחשבה שהיועץ המשפטי לממשלה יבדוק איך זה בארצות אחרות. אני יודע שהתפרסמו בעתונות דברים, שהרבה חברים, שהיו חברי הממשלה באותם

הימים, התרעמו על דרך הפירסומים. אנחנו נמשיך בדיון זה בישיבה אחרת.

המשך הדיון נדחה

הישיבה ננעלת